

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta (HE 9/2022 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- teollisuusneuvos Mikko Huuskonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Joni Hiitola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylijohtaja Esko Ranto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- KalPa Hockey Oy:n toimitusjohtaja Toni Saksman, Jääkiekon SM-liiga Oy
- pääsihteeri Hanna Kosonen, Forum Artis ry
- toiminnanjohtaja Kaisa Rönkkö, Music Finland ry
- johtaja Kati Kuusisto, Tapahtumateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- LiveFIN ry
- Ornamo ry
- Suomen Olympiakomitea ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annettua lakia siten, että pienten yritysten sulkemiskorvausta sekä kustannustukea matkailu-, ravintola- ja tapahtuma-aloille jatketaan uudelle tukikaudelle. Tukikaudet koskevat ajanjaksoa, jolloin korona-

Valiokunnan lausunto SiVL 2/2022 vp

epidemian torjunnassa olivat käytössä ns. valtakunnallisen hätäjarrumekanismin mukaiset toimenpiteet.

Sulkemiskorvaus ja kustannustuki koskevat esityksen mukaan yritys- tai yhteisömuodosta riippumatta sellaisia toimijoita, jotka harjoittavat EU:n valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettua taloudellista toimintaa. Muun kuin taloudellisen toiminnan osalta taide- ja kulttuurialan sekä liikunta-alan toimintaa tuetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta. Vuoden 2022 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä on esitetty 28 miljoonan euron määrärahaa opetus- ja kulttuuriministeriöstä myönnettäviin avustuksiin taide- ja kulttuurialan toimijoille ja yhteisöille. Taiteen edistämiskeskuksen korona-apurahoihin ja -avustuksiin yksityisille henkilöille (ml. toiminimet ja yksinyrittäjät) on esitetty 34,2 miljoonan euron määrärahaa. Liikunnan koronatukeen lisätalousarvioehdotuksessa on esitetty 5,5 miljoonan euron määrärahaa.

Valiokunta viitaten aikaisempiin lausuntoihinsa (esim. SiVL 9/2021 vp, SiVL 11/2021 vp ja SiVL 21/2021 vp) pitää erittäin tarpeellisina kaikkia taloudellisia tukia, joilla korvataan luovien alojen sekä liikunnan ja urheilun toimijoiden korona-ajan rajoituksista johtuneita menetyksiä. Valiokunta on kantanut huolta muun muassa siitä, että rajoitustoimien kategorisuus on aiheuttanut suuria vaikeuksia tapahtuma-alan toimijoille. Tilanne on ollut erityisen haastava freelancereina työskenteleville. Mitä vaikeammaksi tilanne on syntynyt, sitä hankalammaksi käy toiminnan uudelleen käynnistäminen.

Valiokunta asiantuntijakuulemisessa todettuun yhtyen pitää erinomaisena sitä, että tapahtuma-alan tukimuotoja on saatujen kokemusten perusteella kehitetty parempaan suuntaan uusia hakukierroksia valmisteltaessa. Pyrkimyksenä on ollut saada yhä useampi toimija tukien piiriin, jotta väliinputoajaryhmiä ei pääsisi syntymään.

Sulkemiskorvaus

Pienten yritysten sulkemiskorvaus koskee yrityksiä, joiden tilat on osittain tai kokonaan määrätty tartuntatautilain 58 g §:n nojalla suljettaviksi asiakkailta 21.12.2021—28.2.2022. Lisäksi sulkemiskorvaus ehdotetaan laajennettavaksi myös yrityksille, joiden järjestämiseksi tarkoitettu yleisötilaisuus on kielletty tai jos yleisötilaisuuden järjestäminen on rajoitettu tavalla, joka tekee tilaisuuden järjestämisen ilmeisen mahdottomaksi. Valiokunnan mielestä sulkemiskorvauksen ulottaminen myös yleisötilaisuuksien rajoittamiseen on erityisen tärkeää taide- ja kulttuurialan sekä liikunta- ja urheilualan kannalta.

Valiokunta huomauttaa, että ehdotetusta sulkemiskorvausta koskevasta säännöksestä jää epäselväksi se, milloin tilaisuuden järjestäminen katsotaan rajoitusten vuoksi ”ilmeisen mahdottomaksi”. Säännöksen soveltamisessa tulee voida ottaa huomioon tapauskohtaiset tilaisuuden järjestämiseen liittyvät erityispiirteet kuten tilaisuuden järjestämisestä aiheutuvat muuttuvat kustannukset ja työmäärä suhteessa siihen yleisömäärään, joka tilaisuuteen olisi rajoitusmääräysten puitteissa mahdollista ottaa.

Ehdotettu sulkemiskorvaus koskee vain tilaisuuden pääjärjestäjää. Muut tilaisuuden järjestämisen kieltämisestä kärsivät tahot, kuten alihankkijat, voivat hakea 5 e §:n mukaista kustannustukea.

Valiokunnan lausunto SiVL 2/2022 vp

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että pienen yrityksen määritelmä ei ilmene säännöksestä, vaan ainoastaan perusteluista.

Sulkemiskorvauksen kohdentaminen. Esityksen mukainen sulkemiskorvaus koskee pieniä yrityksiä, joilla on alle 50 työntekijää, mikä johtuu EU-säännöksistä. Hallituksen esityksen (s. 16) mukaan suurempien yritysten sulkemiskorvauksesta on tarkoitus antaa myöhemmin erillinen lakiesitys.

Asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille, että monet tapahtuma-alan yritykset työllistävät kymmeniä, jopa satoja osa-aikaisia työntekijöitä. Tällaisia toimijoita ovat muun muassa urheiluseurat, jotka työllistävät esimerkiksi liigajoukkueen ja toimitsijoiden lisäksi junioriurheilijoita, osa-aikaisia valmentajia ja laajan joukon osa-aikaisia tapahtumatyöntekijöitä. Tällaiset yritykset ylittävät helposti pienen yrityksen määrittelyssä määrätyn 50 työntekijän enimmäisrajan ja joutuvat odottamaan lainsäädännön jatkoa.

Sulkemiskorvauksen rajauksen takia monet yritykset ovat vaarassa jäädä sen ulkopuolelle, mikä vuoksi niiden toiminnan jatkuvuus vaarantuu. Esimerkiksi sarjamuotoiset urheilun toimijat ovat korona-aikana joutuneet erittäin vaikeaan tilanteeseen, sillä niiden on ollut pakko jatkaa sarjamuotoisen urheilun toteuttamista, vaikka niillä ei ole ollut mahdollisuutta pääsylippumyyntiin ja tulonhankintaan.

Valiokunta painottaa, että korvausten kohdentamisessa tulee kohdella tapahtuma-alaa yhdenvertaisesti yritysten koosta riippumatta ja että yli 50 työntekijän yrityksille soveltuva sulkemiskorvausta koskeva lakiesitys tulee valmistella viipymättä.

On myös tärkeää, että sulkemiskorvaus olisi mahdollista kohdistaa yrityksessä rajoitettuun liiketoiminnan osaan. Sellaiset liiketoiminnan osat, joihin ei ole kohdistunut rajoituksia, sekä sellaiset yrityksen harjoittamat toiminnot kuten juniorikasvatus, jotka eivät ole liiketoimintaa, tulee voida rajata pois sulkemiskorvauksen piiristä ja näissä toimivat henkilöt yrityksen henkilömäärästä.

Yleisöltä suljetut tilaisuudet. Hallituksen esityksen mukaan sulkemiskorvaus koskee yleisötilaisuuksia, joiden järjestäminen on kielletty säädöksen tai viranomais määräyksen johdosta. Rajoitusten vuoksi esimerkiksi monia urheilutapahtumia on kuitenkin jouduttu järjestämään ilman yleisöä perumisen sijaan, mistä on asiantuntijalausunnon mukaan aiheutunut järjestäjille merkittäviä tappioita. Seuroilla on veloitteita osallistua sarjatoimintaan sekä sitoumuksia eri yhteistyökumppanien kanssa. Tällöin käytännössä sarjan keskeyttäminen ja pelien pelaamatta jättäminen tarkoittavat vielä suurempia tappioita kuin tilaisuuksien järjestäminen yleisöltä suljettuna. Samalla on huomioitava, että tapahtumia on jouduttu järjestämään paitsi ilman yleisöä myös hyvin pienellä yleisömäärällä, jolloin tilaisuuden järjestäminen on ollut hyvin kaukana taloudellisesti kannattavista tavanomaisista yleisömääristä.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että sulkemiskorvaukset kohdistuvat myös tapahtumiin, jotka rajoitusten vuoksi on perumisen sijasta jouduttu järjestämään ilman yleisöä, ja niihin tapahtumiin, jotka on jouduttu järjestämään toiminnan normaaliin laajuuteen nähden hyvin pienelle yleisölle.

Valiokunnan lausunto SiVL 2/2022 vp

Siirretyt tilaisuudet. Sulkemiskorvaus ei hallituksen esityksen mukaan koske siirrettyä tilaisuutta. Esityksen perusteluissa ei ole selostettu tarkemmin, millaisissa tilanteissa tätä rajausta on tarkoitus soveltaa. Monet yleisötilaisuuksia järjestävät toimijat järjestävät tilaisuuksia säännöllisesti joko ympärivuotisesti tai tiettyjen esityskausien aikana. Tällöin voi olla tulkinnanvaraista, onko kyse tilaisuuden peruuttamisesta vai siirtämisestä. Tietyn esityksen siirtäminen ajankohtaan, jolloin rajoitukset eivät enää ole voimassa, merkitsee tällaisissa tapauksissa yleensä sitä, että jokin toinen esitys jää vastaavasti järjestämättä.

Esityksessä ei tunnisteta riittävästi esimerkiksi elävän musiikin alan toimintaa ja siihen kohdistuneiden rajoitusten vaikutusta. Elävän musiikin alalla yksi oleellinen sopeutumisen työkalu on ollut tilaisuuksien siirtäminen perumisen sijaan. Siirrettyyn tilaisuuteen kohdistuu joustamattomia kuluja ja tehtyä työtä riippumatta siitä, toteutuuko tilaisuus vai ei. Toiminnan rajoittaminen sulkemiseen rinnastettavalla tavalla pakottaa järjestäjän perumaan konsertin ja palauttamaan pääsylipun hinnan kuluttajaviranomaisen ohjeen mukaisesti sitä vaativille asiakkaille, vaikka tilaisuus myöhemmin toteutuisikin. Näin ollen tilaisuuden siirtäminen on verrattavissa sen perumiseen.

Valiokunta katsoo, että siirretyn tilaisuuden korvaamisen pitäisi olla mahdollista esimerkiksi silloin, kun siirretyistä tilaisuuksista on jo syntynyt järjestäjälle kustannuksia eikä varmuutta tilaisuuden järjestämismahdollisuudesta tulevaisuudessa ole.

Kustannustuki

Valiokunta pitää kannatettavana kustannustuen kohdentamista toimialoille, jotka ovat pandemiasta eniten kärsineet. Esitys yritysten mahdollisuudesta erikseen perustelemalla osoittaa liiketoimintansa kärsineen sen keskeiseen asiakaskuntaan kohdistuneesta julkisoikeudellisesta, pandemian torjuntaan liittyvästä rajoituksesta on niin ikään kannatettava.

Valiokunta asiantuntijakuulemisessa laajasti esille tuotuun viitaten tuo esille tarpeen laskea kustannustuen saamisen edellytyksenä oleva 25 prosentin liikevaihdon lasku 20 prosenttiin. Saadun asiantuntijalausunnon mukaan pienentämällä liikevaihdon laskun prosenttiosuutta edellä mainitulla tavalla voidaan kohdentaa tuki tehokkaasti myös toiminimi- ja yksityisyrityksille, joiden taloudellinen liikkumavara on tyypillisesti kapea ja 20 prosentin liikevaihdon alenema toimeentulon kannalta hyvin oleellinen.

Hallituksen esityksen mukaan tapahtuma-alan yrityksille voidaan myöntää kustannustukea joulukuun 2021 ja helmikuun 2022 väliseltä ajalta. Asiantuntijalausunnossa on pidetty puutteena sitä, että esityksen mukaan vuoden 2021 loka- ja marraskuulta kustannustukea ei makseta, vaikka valtio rajoitti tapahtuma-alan yritysten toimintaa myös tuolloin. On tärkeää huolehtia siitä, että tapahtuma-alan toimijoiden koronarajoituksista johtuvat menetykset myös edellä mainittuna aikana otetaan huomioon kustannustuessa. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille se, että luovilla aloilla sekä liikunnan ja urheilun aloilla koko korona-aika on ollut erittäin haasteellista.

Tukimaksimi

Koronapandemiaan liittyvien tukien yritys- ja konsernikohtainen enimmäismäärä on 2,3 miljoonaa euroa. Hallituksen esityksen (s. 14) mukaan tukimaksimia on tarkoitus hakea korkeammaksi

Valiokunnan lausunto SiVL 2/2022 vp

valmisteilla olevan keskisuurten ja suurten yritysten sulkemiskorvauksen yhteydessä. Tämä edellyttää komission hyväksyntää. Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys perustuu tukiohjelmaan, jonka puitteissa tukimaksimi on 2,3 miljoonaa euroa.

Asiantuntijalausunnon mukaan monissa muissa EU-maissa tukimaksimi on edellä mainittua selvästi korkeampi. Yritykset ovat kärsineet elinkeinotoiminnan rajoituksista jo kahden vuoden ajan. Pitkittyneiden ja voimakkaiden rajoitusten takia yritykset ovat tarvinneet toistuvasti valtion tukea, joten tukimaksimi on monilla yrityksillä jo täyttynyt. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa rajoituksista kärsineet ja kustannustukeen muuten oikeutetut yritykset eivät saa tarvitsemaansa tukea.

Aikaisempaan lausuntoonsa (SiVL 9/2021 vp) viitaten valiokunta pitää tarpeellisena nostaa tukimaksimi kymmeneen miljoonaan euroon.

Lopuksi

Koronan vuoksi asetetut rajoitustoimenpiteet eivät ole kohdelleet toimialoja tai yrityksiä tasapuolisesti (SiVL 11/2021 vp). Tapahtuma-aloihin on kohdistunut kovia rajoitustoimia, jotka ovat heikentäneet alan toimintaedellytyksiä. Valiokunta kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että tapahtuma-alan rajoituksissa tulee jatkossa käyttää painavampaa harkintaa toimialan erityispiirteet ja moninaisuus sekä riittävä ennakointi huomioiden. Rajoitusten tulee olla välttämättömiä, tarkkarajaisia ja oikeasuhtaisia.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tapahtuma-alan elpymistä tuetaan jatkossa myös muilla tukimuodoilla, kuten tapahtumatakuulla sen valmisteluprosessia ja voimaan saattamista vauhdittaen. Tapahtuma-alan toimijoita auttaa suuresti uskottava näkymä kannattavan liiketoiminnan käynnistämisestä ja jatkuvuudesta. Valiokunta myös tiedostaa, että kulttuuri-, liikunta- ja tapahtuma-alan toimijoilla on suuria haasteita houkutella takaisin yleisöä tapahtumiin koronarajoitusten johdosta. Tapahtumatakuun piiriin on tärkeä jatkossa lukea myös pienemmän liikevaihdon toimijat ja ympärivuotinen tapahtumatoiminta, esimerkiksi keikkapaikat, klubit ja konserttisalit. Taloudellista epävarmuutta vähentämällä voidaan välttää myös taloudellisista syistä johtuva tapahtuma-alan aivovuoto muille aloille ja ulkomaille.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto SiVL 2/2022 vp

Helsingissä 18.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Marko Asell sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps (osittain)
jäsen Noora Koponen vihr (osittain)
jäsen Mikko Ollikainen r (osittain)
jäsen Pirkka-Pekka Petelius vihr
jäsen Sofia Vikman kok (osittain)
varajäsen Mia Laiho kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen